

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ В УКРАЇНІ НА ЗАСАДАХ ХОРТИНГУ

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства, держави та самого життя в Україні постають підвищені вимоги до виховання особистості, здатної діяти в змінних соціальних умовах відповідно до загальнолюдських цінностей, уміти досягати успіху в реалізації своїх здібностей та можливостей. До змін спонукають і події, які відбуваються у світі та в Україні. Соціальна потреба в новому типі особистості зумовлює пошуки нових форм, методів і шляхів здійснення виховних впливів, відмінних від прийнятних для традиційної освітньої системи. Це важливо ще й з огляду на поширення деструктивної поведінки в молодіжному середовищі, збільшення „груп ризику“, споживачів психоактивних засобів тощо.

Основними причинами негативних проявів у поведінці є, зокрема, психологічний дискомфорт, негативні переживання, загальна втрата духовних орієнтирів, девальвація загальнолюдських цінностей, несформованість у значної частини дітей і молоді почуття терпимості, толерантності, милосердя, честі, совісті, доброти, що викликає в підлітків, юнаків і дівчат апатію, нудьгу, почуття непотрібності, нерозуміння сенсу життя. Одним із ефективних шляхів формування сучасної особистості є реалізація завдань превентивного виховання, яке покликане забезпечувати комплексний вплив на фізичний, психічний, соціальний і духовний розвиток особистості, сприяти формуванню здорового способу життя, навичок відповідальної, просоціальної поведінки дітей та молоді, нівелювати або зменшувати вплив на них негативних чинників соціального оточення, формувати позитивне бачення життя.

Мета статті – опис стратегії розвитку національно-патріотичного виховання дітей і молоді в Україні на засадах хортингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Національною теорією і практикою вироблено немало змістовних технологій, підходів для забезпечення умов навчання та виховання, об'єктивна сукупність яких створює достатні умови для формування превентивного виховного середовища.

На пошуки таких умов орієнтує Закон України „Про загальну середню освіту“, яким визначені, зокрема, такі завдання загальної середньої освіти, які акцентують увагу на вихованні громадянина-патріота своєї Батьківщини, готового до подальшої освіти, трудової діяльності та захисту Вітчизни з вільними політичними та світоглядними переконаннями.

Пріоритетом діяльності Міністерства освіти і науки України, Міністерства молоді і спорту в сучасний період є національно-патріотичне виховання, яке координує міжвідомча координаційна рада з національно-патріотичного виховання, засадничі настанови якого можуть бути успішно реалізовані в процесі використання давніх українських національних, культурних, оздоровчих традицій. Таким є „Хортинг“ – національний вид спорту України, який походить від назви славетного острова Хортиця, де була розташована та діяла Запорозька Січ, яка відіграла прогресивну роль в історії українського народу. Як відомо, ідея виникнення хортингу як комплексної системи самовдосконалення особистості, заснованої на фізичному, морально-етичному та духовному вихованні, пов'язана з відродженням давніх народних традицій, що передавалися з покоління в покоління.

Система підготовки, виховання характеру, вдосконалення майстерності, та надбання змагального руху українських козаків лягли в основу хортингу, як виду спорту, народженого в Україні. При цьому дуже важливо, що виховна система містить вимоги етикету хортингу, суворої дисципліни під час проведення занять, психічні, функціональні та вольові аспекти підготовки. Підвищена дисципліна та етикет поведінки учнів є системою впливу на формування характеру особистості, допомагає підліткам бути не лише сильними та здатними захистити себе й близьких людей у небезпечній ситуації, а водночас і прищепити учням навички здорового способу життя, а

також формування себе як неповторної особистості, вміння гідно поводити себе в суспільстві, постійно прагнути до самовдосконалення та самореалізації в житті.

Заняття (тренування) з хортингу загальнодоступні для всіх учнів завдяки різноманітності напрямів роботи (фізкультурно-оздоровчі, військово-патріотичні, психологічні, національно-філософські, спортивні, змагальні тощо) та великій кількості легко дозованих спеціальних фізичних і оздоровчих вправ хортингу, якими можна займатися всюди та у будь-який час.

Тож навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 та 10–11 класів „Хортинг“ була рекомендована Міністерством освіти і науки України ще у 2011 році. А навчальна програма з хортингу для позашкільних навчальних закладів рекомендована Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України в 2012 році.

Сьогодні українська сучасна дитячо-юнацька оздоровча система хортинг набула популярності серед дітей і молоді, що сприяло її загальному поширенню на території України. Отримавши державну підтримку, хортинг у подальшому реформувався в національний вид спорту України, який було засновано 2008 року.

Сучасний український хортинг – універсальна система змішаного єдиноборства, яка втілила в собі найбільш ефективні та дієві прийоми спортивних і прикладних єдиноборств та бойових мистецтв. Виховна та філософська основа хортингу – здоровий спортивний дух людини та славні традиції козаків Запорізької Січі.

Розвиток хортингу має на меті спортивне виховання сильного та здорового суспільства на основі традиційних духовних цінностей українського народу.

Основна мета хортингу – охоплення оздоровчим рухом усіх верств населення України від маленьких дітей до людей літнього віку, популяризація та підвищення ролі фізичної культури і спорту, патріотичне виховання, залучення дітей та юнацтва до здорового способу життя, відвернення їх від шкідливих звичок, виховання особистості в дусі добропорядності, патріотизму та любові до своєї Батьківщини. Безперечно, стрижнем хортингу є багатовікові традиції, що передавалися з роду в рід, від покоління в покоління, від часів сарматів до Київської Русі й далі – до запорізьких козаків.

Хортинг в Україні є важливою складовою частиною загальнодержавної системи фізичної культури і спорту, патріотичного та духовного виховання молоді, відродження та розвитку українських бойових традицій. Найважливішим для молодого людини є зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей шляхом залучення її до участі в спортивних змаганнях, оздоровчих таборах, навчально-тренувальних семінарах та інших заходах фізкультурно-оздоровчого характеру.

Декларацією українського національного виду спорту хортинг визначено такі його найсуттєвіші складові: „Патріотизм“ (девіз – „Хортинг на варті миру і в ім'я миру“); „Хортинг для здоров'я людей“ (девіз – „Здоровий спосіб життя – запорука морально-етичного здоров'я суспільства та особистості“); „Професіоналізм“ (девіз – „Професіоналізм і порядність“); „3 вірою в серці“ (девіз – „Віра в Бога – єдиний шлях миру та благодійності“); „Сім'я – центр життя людини“ (девіз – „Моральність і чистота стосунків“); „Хортинг без кордонів“ (девіз – „Будемо гідні високого покликання українців“); „Сила і честь“ – девіз хортингу. У двох коротких словах визначена філософська сутність вчення і практична спрямованість бойового мистецтва хортингу на добрі справи.

Хортинг як спорт – чинник миру та дружби між народами. Але найвизначніша його роль як превентивного метода – у вихованні дітей та молоді, формуванні їх відповідальної поведінки, здорового способу життя, фізичного й духовного загартування.

Програма гурткової (секційної) роботи „Хортинг“ охоплює дітей дошкільного віку (3–6 (7)) років (оздоровчий хортинг); оздоровчий хортинг для дітей шкільного віку та студентів; оздоровчий хортинг для дорослих; оздоровчий хортинг для літніх людей; змагання з хортингу для вікових категорій 6–13, 14–15 років та юніорів 16–17 років. Ветеранський хортинг починається з 35 років. Вікові категорії ветеранів: 35–40 років, старше 45 років. Великий інтерес представляє військово-патріотична програма з прикладного хортингу, що розрахована на учнів від 6 до 17 років.

Основні завдання національно-патріотичного виховання дітей і молоді на засадах хортингу: створити умови для формування позитивних якостей особистості; забезпечити адекватну реабілітацію дітей і молоді, які вчинили протиправні дії або зловживають

психоактивними речовинами; стимулювати дітей і молодь до здорового способу життя та позитивної соціальної орієнтації, сприяти з раннього віку прищепленню навичок відповідальності за власне життя й здоров'я; сприяти виробленню інтегративних міждисциплінарних підходів при підготовці спеціалістів (педагогів, тренерів, психологів, медиків, соціологів, юристів, соціальних працівників) та батьків до роботи з дітьми та молоддю; об'єднати зусилля різних суб'єктів довкола роботи з дітьми та молоддю.

Виробити сучасні стратегії та орієнтири виховання дітей й молоді засобами хортингу. Впроваджувати елементи хортингу в початково-виховному процесі школи та в системі позашкільної й професійно-технічної освіти. Використовувати виховний потенціал хортингу у формуванні професійної самовизначеності дітей та молоді.

Здоровий спосіб життя розглядається як форма життєдіяльності людини, що забезпечує стан її духовного, психічного, фізичного та соціального розвитку та має безперечну соціальну цінність і користь для самої людини.

Хортинг введено до варіативної частини навчальних програм із фізичної культури для 5–9 і 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів із грифом „рекомендовано“. Також рекомендовано відкриття з вересня 2011 року відділень хортингу у вищих навчальних закладах I–IV рівнів акредитації та запровадження спеціалізації з хортингу – національного виду спорту України.

З 2012 року заняття з хортингу введені до позашкільних навчальних закладів.

Всесвітня Федерація хортингу заснована в Україні (м. Київ) у 2009 році. На 1 січня 2014 року її членами стали національні федерації 26 країн світу: Україна, Російська Федерація, Грецька республіка, Сполучені Штати Америки, Грузія, республіка Куба, республіка Туркменістан, Литовська республіка, Китайська народна республіка, Федеративна Республіка Німеччина, Сполучене королівство Великобританія, Франція, Словацька республіка, Угорщина, Бангладеш, Ісламська республіка Іран, республіка Білорусь, Італійська республіка, республіка Польща, Естонська республіка, Палестина, Азербайджанська республіка, Народна демократична республіка Алжир, республіка Туніс, Узбекистан, республіка Молдова.

Соціальна потреба в новому типі особистості зумовлює пошуки форм, методів і шляхів здійснення виховного впливу, відмінних від прийнятих для традиційної освітньої системи. Це важливо ще й з огляду на поширення деструктивної поведінки в молодіжному середовищі, збільшення груп ризику, споживачів психоактивних речовин тощо.

Незаперечною в процесі самовизначення особистості в складних сучасних умовах є активність особистості щодо власного саморозвитку, виявлення самостійності, відповідальності, самокритичності до себе як суб'єкта життєвої діяльності. Однією з таких виховних систем перетворення учня на суб'єкт – є хортинг, що постає як комплексна програма заснована на фізичному, морально-етичному та духовному вихованні. Заняття у гуртку (секції) з хортингу загальнодоступні для всіх учнів завдяки різноманітності напрямів роботи (фізкультурно-оздоровчого, військово-патріотичного, психологічного, національно-філософського, спортивного, змагального тощо) та великої кількості легко дозованих спеціальних фізичних і оздоровчих вправ хортингу, якими можна займатися всюди та у будь-який час.

Тож основними завданнями хортингу є: формування в дитини потреб у здоровому способі життя, виховання ставлення до здоров'я як до цінності та всебічний фізичний розвиток дитини; виховання її позитивних моральних чеснот, вольових якостей (цілеспрямованості, рішучості, витримки, самостійності, наполегливості, мужності); формування вміння оцінювати та ефективно діяти в різноманітних ситуаціях морального вибору; прилучення до системи цінностей, культури оздоровчих традицій українського народу; формування в дитини ціннісної картини світу, індивідуальної, міжособистісної та групової злагоди тощо.

Хортинг дає можливість узгодити суперечності між „можу“ і „хочу“, „потрібно“ і „вимагають“ шляхом самопізнання, самоусвідомлення. Виходячи з цього, заняття хортингом можна розглядати як виховне середовище, спрямоване на виховання та самовиховання особистості в контексті майбутніх життєвих планів.

З вересня 2014 р. національний вид спорту України хортинг рекомендований Міністерством освіти і науки України до включення у програми фізичної культури

загальноосвітніх навчальних закладів. Він сприятиме залученню дітей та юнацтва до здорового способу життя через відродження українських бойових традицій, відверненню від шкідливих звичок, підвищенню ролі фізичної культури і спорту, а також патріотичному та духовному вихованню школярів у дусі добропорядності, справедливості, патріотизму та любові до своєї Батьківщини.

Велике пізнавальне, розвивальне та виховне значення для сучасної молоді має опанування нею складним мистецтвом ґрунтовно розробленого козацького єдиноборства – хортингу. Подальше дослідження його історії, збереження через нього найкращих січових традицій, розвиток як виду спорту і бойового мистецтва сприятиме відродженню національної фізичної культури і спорту, зокрема національної свідомості.

Сьогодні хортинг по праву став у нашій країні національним видом спорту та одним із найпопулярніших і наймасовіших видів бойового мистецтва в світі. За своїм виховним потенціалом він швидко набуває виразних рис універсальної системи вдосконалення, філософії та способу життя, є могутнім превентивним чинником профілактики негативних проявів у поведінці дітей і молоді, що дає можливість у недалекому майбутньому поставити питання про включення хортингу – національного виду спорту України до переліку олімпійських видів спорту та нематеріальних пам'яток ЮНЕСКО.

Отже, навчання патріотизму та здорового способу життя за методикою хортингу – це суспільно корисна діяльність дітей і молоді, яка полягає в передаванні знань, умінь і навичок здорового способу життя, виховання патріота, що сприяє запобіганню й подоланню негативних проявів у поведінці. За цим визначенням метод хортингу є соціально-педагогічним явищем. Хортинг дає можливість учню випробувати себе в різних видах діяльності. І свій потенціал використати з метою виховання самовимогливості як неодмінної умови самовиховання. Адже вимогливість до себе змушує особистість мобілізувати свої внутрішні можливості, формувати в собі ті якості та знання, які необхідні для плідної діяльності [1].

В умовах демократизації українського суспільства гостро постає проблема вдосконалення світоглядного підґрунтя, тобто громадянського виховання, потреба формування свідомого громадянина, патріота, тобто людини з притаманними їй особистісними якостями та рисами характеру, світоглядом і способом мислення, почуттями, вчинками та поведінкою, спрямованими на саморозвиток демократичного громадянського суспільства в Україні.

Основними принципами державної політики в галузі виховання у сучасних умовах є: принципи гуманістичної педагогіки, сформульовані в Конвенції про права дитини, в Законах України про освіту, „Про загальну середню освіту“, „Про позашкільну освіту“, „Про професійно-технічну освіту“, у Державній програмі „Освіта“ (Україна ХХІ століття), Національній доктрині розвитку освіти України в ХХ столітті, Концепції виховання дітей та молоді в національній системі (1996 р.), Концепції громадянської освіти (2001 р.), Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (2002 р.), Національній програмі виховання дітей і учнівської молоді в Україні (2004 р.), Національній програмі виховання (2007 р.), Основних орієнтирах виховання учнів 1–12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України (Програма – 2007 р.) тощо. Зазначена в документах методологія освіти та виховання надає пріоритет розвиненій особистості, її життєвому самовизначенню, самореалізації, життєтворчості, відповідно до національних цінностей та в контексті ідей інтеграції Української держави до європейського простору. У контексті цих засадничих концепцій та програм розкривається потенціал занять із хортингу щодо формування громадянина-патріота своєї країни.

Отже, хортинг – національний вид спорту України, заснований на культурних, оздоровчих та бойових традиціях українського народу, комплексний вид оздоровчого та бойового мистецтва, розроблений як освітня виховна складова на виконання Державних цільових програм. Цей вид спорту базується на принципах підготовки як багаторічний, цілорічний, спеціально організований навчально-виховний і оздоровчий процес всебічного розвитку, навчання та морально-етичного виховання учнів, є визнаним видом спорту не тільки в Україні, а й за кордоном. У загальному розумінні „хортинг“ розглядається як спортивний напрям у змішаних єдиноборствах, де дозволені всі

прийоми, повноконтактна версія змішаних бойових мистецтв, набір умінь і навичок для перемоги над супротивником у змагальному двобої. Характерним і важливим є те, що розуміння цього бойового мистецтва є набагато ширшим, ніж навички ведення бою, розкриті його прикладною частиною. Хортинг – це спосіб життя, особливий погляд на навколишній світ. Головним його завданням є виховання людини духовної, створення її багатого внутрішнього світу. Тільки через досягнення внутрішньої гармонії людина може спрямувати свою життєву енергію на досягнення поставленої мети.

Оригінальною та повчальною є філософія українського хортингу та його виховна система. Філософія виховання – система ідей, поглядів на світ і на місце в ньому людини. Це ціннісне етичне та естетичне ставлення людини до світу. Філософія життя виходить з поняття – спосіб життя. Хортинг, що народився в Україні як будь-яке культурне явище несе в собі відбиток менталітету людей, які його створили. Основа українського світогляду – гранична індивідуалізація психіки, прагматизм і звичайна зацікавленість. Немає в світі народу, в якого не було б своїх національних фізичних вправ і рухливих ігор, що складають один із елементів фізичного виховання, в яких втілюється національний дух, філософія та спосіб життя певного народу. Так, у Японії виникло й поширюється на інші країни карате, у Китаї – ушу, у Кореї – тхеквандо, в Англії – бокс, у Росії – самбо тощо, які є основою духовного та фізичного розвитку народів цих країн. Тож у світову скарбницю єдиноборств зробила свій внесок і Україна. Саме тут, на народному ґрунті виник і той вид єдиноборств, який став фундаментом національного духу, філософії та способу життя. Сутність філософії хортингу у позитивному перетворенні людини, її фізичній та психічній перебудові.

Питання застосування бойового мистецтва у вуличних бійках турбувало українських майстрів хортингу набагато менше, ніж старовинні народні ритуали, бойові та оздоровчі народні традиції, які виступали засобом соціалізації людини в минулі роки та плідно виступають таким засобом і в сучасному суспільстві, або медитація, яка „буде майстра хортингу зсереди“: „Козацькі бойові традиції наклали вагомий відбиток на розвиток, характер та спрямування відродженого бойового мистецтва Запорозької Січі, саме тому, що бойове мистецтво хортинг позиціонує себе не тільки як спорт, а й як шлях духу, шлях перетворення людини. Отже, у процесі виникнення та розвитку філософія хортингу тлумачиться як знання, яке має чуттєву конкретність, що переплітається з науковими знаннями, зокрема знаннями з анатомії, фізіології, спортивної медицини, педагогіки, психології, природознавства та багатьма іншими. Філософські аспекти хортингу ґрунтуються на усвідомленні світу та його принципів через самовдосконалення та виховання, творчий пошук та відкриття людиною своїх особистих талантів, тренування свого духу.

Хортинг – це спосіб життя, особливий погляд на навколишню дійсність, вміння керувати собою, своїми емоціями та бажаннями, намірами і вчинками. Нетерпіння, пошук легких шляхів, досягнення мети за будь-яку ціну не властиві хортингісту.

Перша й найважча перемога, яку повинен одержати хортингіст як майбутній воїн – перемога над самим собою. Фізична сила не є основною характеристикою воїна. Вік і стан здоров'я не владні над його духовним станом. Бойове мистецтво хортингу спрямоване на вміння захистити себе, своїх близьких і родину.

Навіть не дуже талановита та обдарована людина в хортингу може прекрасно поставити себе в колективі й, урешті, завдяки своїй порядності, наполегливості щодо отримання високого результату може досягти набагато більше під час виступів, аніж той спортсмен, який має обдарування, але вибрав поганий шлях, і накопичує в собі негативні якості. Такі як неповага, невічливість, гордовите ставлення до молодих спортсменів або людей похилого віку. В поганій людини у хортингу є вибір між двома шляхами: або виправитися, прикладаючи особисті зусилля, або піти зі спорту. Шлях добра та справедливої перемоги отримує в кінці кожний, хто прагне цього.

Хортинг – це і спосіб життя, особливий погляд на власне існування, першочерговим завданням якого є виховання себе як людини духовної, створення багатого внутрішнього світу. Лише через досягнення внутрішньої гармонії людина може направити свою життєву енергію на досягнення поставленої мети. Задля цього хортингіст передусім вчиться керувати собою, своїми емоціями, бажаннями та

вчинками, нести відповідальність за свої рішення й дії. При цьому першочерговим є завдання одержати перемогу над самим собою. Фізична сила не є основною характеристикою хортингіста, як і стан здоров'я не владним над його духовним станом. Він передусім піклується про доцільність застосування сили, а вже потім про спосіб застосування цієї сили. Уміння використовувати силу сполучається з прагненням уникати такого її застосування. Не можна застосовувати силу заради скоєння зла іншій людині – такі головні аспекти моралі покладені в основу „Етичного кодексу хортингу“. Хортинг налаштовує молоду людину чинити добро. Тож навіть не дуже талановитий і обдарований хлопець чи дівчина у хортингу може прекрасно виступити на змаганнях, маючи позитивну енергетику, гарно фізично підготувавшись та упорядкувавши власне Я, аніж той, який має обдарування, але вибрав не правдивий шлях і накопичує в собі негативні якості та емоції.

Відчуття добропорядного оточення однодумців у колективі хортингу може позитивно вплинути на будь-якого учня, навіть найважчого, лише б він сам захотів би „відкрити душу“ для добра. Ось чому заняття з хортингу особливо корисні та потрібні для так званих проблемних учнів, які схильні до негативних проявів у поведінці, мають шкідливі звички тощо. Тому одне з головних завдань тренування в хортингу – виховання позитивних моральних, фізичних і вольових якостей особистості, які сприятимуть вибору чесного життєвого шляху.

„Сила і честь!“ – у цих двох коротких словах прийнятого девізу хортингу закладена велика та непереможна формула сучасного самовиховання й загартування характеру та філософія стародавнього вчення наших пращурів, перевіреного часом, яке має служити на користь людям. Філософія хортингу стала міцним фундаментом для формування традицій сучасного бойового мистецтва, заснованого на прадавньому військовому звичаї козацтва Запорозького. Отже, хортинг є не лише системою самооборони, а й містить у собі елементи, які можна назвати духовними. Духовність учня, який займається бойовим мистецтвом є певною мірою специфічною, і може позитивно формуватися тільки завдяки існуванню міцної позитивної філософії. Філософія хортингу вчить, що означає повірити й піти до кінця. Якщо людина прийняла у своє серце цей шлях, повірила в істинний шлях хортингу й вирішила іти до кінця – вона стане сильною і навчиться боротися [2].

Дехто, з не дуже загартованих морально людей, пасуючи перед несподіваними ускладненнями життя, впаде у відчай, а людина, яка йде шляхом самовдосконалення через бойовий вишкіл хортингу, сприйматиме це як чергову перевірку сили волі, наступну вершину, на яку він починає підйом, повільне та впевнене сходження на свою вершину [2, с. 612–613]. Все й усі навколо проти, складнощам немає виміру, а простий хлопець-хортингіст говорить: „Я буду боротися“ – і починає рух, робить свій рішучий крок уперед. І вершина з часом буде взята. І це доводить, що коли працювати над собою системно, коли щодня виховувати в собі справжній дух бажаної мети, наснаги та творчості, то неможливе стає можливим.

Перемогти людину можна, але її дух і віру ніколи не перемогти, і, отже, саме ці поняття складають основу філософії хортингу.

Шлях хортингу – не стільки технічна майстерність і фізична сила, скільки мудрість і бойовий дух. Бойовий дух хортингу уособлює Силу і Честь людини, почуття прекрасного та любов, непереможну волю й природну внутрішню енергію. Ці дві сторони однієї медалі поєднані гармонією, яка пронизує весь шлях пізнання вдосконалення на шляху хортингу. Займаючись видом спорту хортинг, кожна людина стає переможцем не тільки змагань, а переможцем над собою.

Україна – Батьківщина хортингу, красивого та практичного бойового мистецтва, яке спрямоване насамперед на пізнання своєї сутності, й лише потім – на фізичну досконалість та вміння захищатися [2, с. 613; 3].

Завдання, які вирішуються у процесі виховної діяльності на засадах хортингу, спрямовані на утвердження високих моральних цінностей, політичної культури та трудової моралі, збереження повноцінного фізичного розвитку учнів, превенції різним формам девіації тощо під час проведення навчально-оздоровчих занять і зборів оздоровчо-туристських й фахових заходів, навчання, змагань у позашкільних

навчальних закладах. Великі потенційні можливості для цього має літній канікулярний період в оздоровчих закладах різних типів, особливо туристського, військово-спортивного, трудового спрямування. Про значення хортингу для оздоровчих закладів слід наголосити окремо. Адже сьогодні конче потрібно відновити систему профільних оздоровчих таборів, де заняття з хортингу найбільш повно відповідають сучасним інтересам дітей і підлітків.

Отже, можна зробити наступні **висновки**: стратегія занять із хортингу може значно вдосконалити сучасний навчально-виховний процес у навчальних закладах, дати свіжий імпульс таким предметам, як „Основи здоров'я“, „Фізична культура“ та „Захист Вітчизни“, класам юних кадетів збудити пізнавальний, розвивальний інтерес юної особистості, особливо в плані формування здорового способу життя.

На зразок класів юних кадетів слід створювати класи юних козаків, де культивувався б взаємозв'язок козацького фізичного та психофізичного виховання із застосуванням у навчанні й вихованні дітей різноманітних фізичних вправ, бігу, стрибків, ігор із м'ячем та ін. З дотриманням при цьому „чесних веселощів“, принципів моралі. Як у козацькій системі загартування, так і в кадетській системі чимало спільних ознак, зокрема – єдність фізичного, психофізичного та морального виховання.

Так, у столичному ліцеї-інтернаті № 23 успішно працює кадетський корпус, де форму носять навіть шестирічні хлопчики. З першого по четвертий клас малюки вивчають „алфавіт кадета“ – знайомляться з армійськими термінами, вчать марширувати. З п'ятого класу дітей уже готують „по-дорослому“. У них є курс „Основи військової підготовки“, який включає такі дисципліни, як тактика, топографія, військово-медична, стройова, вогнева, військово-інженерна підготовка.

А сьогодні цей курс називають школою юного „кіборга“.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковалев А. Г. Психология личности / А. Г. Ковалев. – М. : „Просвещение“, 1970. –390 с.
2. Єршоменко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єршоменко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
3. Офіційний сайт Української Національної Федерації Хортингу. Федерація твоєї Батьківщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.horting.org.ua>.

REFERENCES

1. Kovalov, A. H. (1970). *Psykhologhiia lichnosti* [Psychology of personality]. Moscow: Prosveshcheniie.
2. Yeromenko, E. A. (2014). *Khortynh – natsionalnyi vyd sportu Ukrainy* [Horting – A National Sport of Ukraine]. Kyiv: Palyvoda A. V.
3. *Ofitsiyni sait Ukrainskoi Hatsionalnoi Federatsii Khortynhu. Federatsiia tvoiei Batkivshchyny* [Official website of the Ukrainian National Federation Horting. Federation is your homeland]. Retrieved from <http://www.horting.org.ua>.

Валентина Оржеховська.

Стратегія розвитку національно-патріотичного виховання дітей і молоді в Україні на засадах хортингу.

У статті перелічуються: основні причини негативних проявів у поведінці дітей та молоді; складові Декларації національного виду спорту України. Звернено увагу на те, що пріоритетом діяльності Міністерства освіти і науки України, Міністерства молоді і спорту є національно-патріотичне виховання учнівської молоді. Національно-патріотичне виховання може бути успішно реалізоване через використання давніх українських національних, культурних, оздоровчих традицій хортингу – національного виду боротьби, а тепер і спорту України. Заняття (тренування) з хортингу загальнодоступні для всіх вікових груп завдяки різноманітності напрямів роботи – фізкультурно-оздоровчої, військово-патріотичної, психологічної, національно-філософської, спортивної, змагальної тощо, та великій кількості легко дозованих спеціальних фізичних й оздоровчих вправ хортингу, якими можна займатися всюди та у будь-який час. Описуються класи юних кадетів, які вивчають курс „Основи військової підготовки“. Проаналізовано: навчальну

програму з фізичної культури „Хортинг“ для 5–9 та 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (рекомендовану Міністерством освіти і науки України в 2011 р.), а також навчальну програму з хортингу для позашкільних навчальних закладів (рекомендовану Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України в 2012 р.).

Ключові слова: хортинг, Декларація національного виду спорту України, діти та молодь України, національно-патріотичне виховання, класи юних кадетів, навчальна програма, загальноосвітні навчальні заклади, позашкільні навчальні заклади, заняття, тренування.

Valentyna Orzhekhovska.

Strategy for development of the national-patriotic education in children and youth of Ukraine based on Horting.

Institute of Problems on Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Berlynskoho Str. 9, Kyiv, Ukraine).

The following issues are disclosed in the article: the main reasons for the negative manifestations in behaviour of children and young people; contents of the Declaration of the National Sport of Ukraine. Attention is paid to the fact that currently the main priority of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the Ministry of Youth and Sport is the national-patriotic education of youth. National-patriotic education can be successfully implemented through the ancient Ukrainian national, cultural and recreational traditions applied in Horting, which is the national kind of martial art and recently became a national sport of Ukraine. Horting trainings are available to public and all age groups because of the diversity of the areas for their application, such as sports and recreation, army, patriotic and psychological education, national philosophy, sports tournaments etc., and a large number of easy physical and healthy exercises of Horting that everyone can do everywhere and at any time. The author described the classes of young cadets who study the course of "military training". She also analysed the educational program of physical training of Horting for the 5th-9th and 10th-11th forms of the public schools (recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine in 2011) as well as the training program of Horting for out-of-classes work (recommended by the Ministry of Education and Science and Ministry of Youth and Sport of Ukraine in 2012).

Key words: Horting, Declaration of the National Sport of Ukraine, children and youth of Ukraine, national-patriotic education, classes for young cadets, training program, general education, out-of-classes education, training.

Валентина Оржеховская.

Стратегия развития национально-патриотического воспитания детей и молодежи в Украине на основе хортинга.

В статье перечисляются: основные причины негативных проявлений в поведении детей и молодежи; составляющие Декларации национального вида спорта Украины. Обращено внимание на то, что приоритетом деятельности Министерства образования и науки Украины, Министерства молодежи и спорта является национально-патриотическое воспитание ученической молодёжи. Национально-патриотическое воспитание может быть успешно реализовано посредством использования давних украинских национальных, культурных, оздоровительных традиций хортинга – национального вида борьб, а теперь и спорта Украины. Занятия (тренировки) по хортингу общедоступны для всех возрастных групп благодаря разнообразию направлений работы – физкультурно-оздоровительной, военно-патриотической, психологической, национально-философской, спортивной, соревновательной и т. п., и большому количеству легко дозируемых специальных физических и оздоровительных упражнений хортинга, которыми можно заниматься повсюду и в любое время. Описываются классы юных кадетов, которые изучают курс „Основы военной подготовки“. Проанализированы: учебная программа по физической культуре „Хортинг“ для 5–9 и 10–11 классов общеобразовательных учебных заведений (рекомендована Министерством образования и науки Украины в 2011 г.), а также учебная программа по хортингу для внешкольных учебных заведений (рекомендована Министерством образования и науки, молодежи и спорта Украины в 2012 г.).

Ключевые слова: хортинг, Декларация национального вида спорта Украины, дети и молодежь Украины, национально-патриотическое воспитание, классы юных кадетов, учебная программа, общеобразовательные учебные заведения, внешкольные учебные заведения, занятия, тренировки.